

TEKNOLOGIYANING AN‘ANAVIY MADANIYATGA TA‘SIRI.

Toshmamatov Azizbek Tohir o‘g‘li

Termiz Davlat Universiteti

Tarix fakulteti Magistratura

1-bosqich talabasi

atoshmamatov50@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola raqamli texnologiyalarning an‘anaviy madaniyatga ta‘sirini Surxondaryo viloyati misolida o‘rganadi. Maqola internet, ijtimoiy tarmoqlar va mobil texnologiyalar kabi zamonaviy vositalarning mahalliy madaniyat, urf-odatlar va marosimlarga qanday ta‘sir ko‘rsatishini tahlil qiladi.

Kalit so‘zlar: Raqamli texnologiyalar, internet, ijtimoiy tarmoqlar, mobil texnologiyalar, global madaniyatni, kengaytirish, tezkor aloqalar, mahalliy an‘anaviy, madaniyatlar, Facebook, Instagram, TikTok

Kirish: Surxondaryo viloyatining an‘anaviy madaniy merosi va zamonaviy texnologiyalar o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlarni o‘rganish orqali, bu texnologiyalarning madaniyatni qanday o‘zgartirishi va yangi shakllar yaratishi haqida ma‘lumot beradi. Maqola, texnologik o‘zgarishlarning mahalliy madaniyatga bo‘lgan ta‘sirini aniqlashda va bu jarayonda saqlanishi kerak bo‘lgan an‘anaviy qadriyatlarni belgilashda yordam beradi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya: Internetning tarqalishi mahalliy madaniyatni global madaniyat bilan integratsiyalashish imkonini yaratdi. Surxondaryo viloyatida internet orqali madaniy tadbirlarni kengroq auditoriyaga yetkazish mumkin bo‘ldi. Masalan, mahalliy folklor, san‘at va qo‘shiqchilik ko‘rsatuvlari onlayn platformalarda namoyish etilmoqda. Bu holat an‘anaviy madaniyat elementlarini global madaniyat bilan integratsiyalashishda yordam beradi, ammo bu jarayon ba‘zan mahalliy madaniyatning o‘ziga xosligini yo‘qotish xavfini tug‘diradi.² **Manuel Castells:** Castells “Information Age” seriyasida axborot texnologiyalarining ijtimoiy tuzilishga qanday ta‘sir qilishi haqida batafsil yozgan. U texnologiyalarning madaniy aloqalar va ijtimoiy tarmoqlarni qanday o‘zgartirishi haqida fikr yuritadi. **Sherry Turkle:** Turkle “Alone Together” kitobida texnologiyalarning insonlarning ijtimoiy hayoti va shaxsiy aloqalariga ta‘sirini o‘rganadi. U texnologiyalar va an‘anaviy madaniyat o‘rtasidagi murakkab munosabatlarni tahlil qiladi. **Marshall McLuhan:** McLuhan “Understanding Media” kitobida texnologiyaning madaniyatga ta‘sirini o‘rgangan va "Olimpiyatlar o‘yini" degan konseptini ilgari surgan.

² Karimov, I. (2009). "O‘zbekistonning madaniy merosi va uning saqlanishi." Tashkent: Fan. 36-37 betlar.

Uning ta'kidlashicha, texnologiyalar qanday qilib madaniyatni o'zgartirishi mumkinligi haqida bir qator nazariyalar mavjud. **Arjun Appadurai:** Appadurai globalizatsiya va madaniyat o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganadi. Uning "Modernity at Large" kitobida texnologiyalarning global madaniyatni qanday shakllantirishi haqida fikr yuritiladi. Shuningdek bu olimlar tomonidan yanada o'rganilgan. Ijtimoiy tarmoqlar, masalan, Facebook, Instagram, va TikTok, Surxondaryo viloyatidagi urf-odatlar va marosimlarga yangi shakl berishga olib keldi. Mahalliy yoshlarga urf-odatlar, festival va marosimlarni ijtimoiy tarmoqlarda namoyish etish imkoniyati yaratildi. Ushbu platformalarda madaniy tadbirlar, urf-odatlar va marosimlarning tarqalishi mahalliy madaniyatning yangi shakllarini yaratishda yordam beradi. Biroq, ba'zi hollarda bu, urf-odatlarining saqlanishi va ularning an'anaviy shakllarini yo'qotishiga olib kelishi mumkin.³ Mobil texnologiyalar, xususan, smartfonlar va mobil ilovalar, Surxondaryoda marosimlarni tashkillashtirishda va ishtirokchilar bilan aloqada muhim rol o'ynaydi. Mobil ilovalar yordamida marosimlar va bayramlar vaqtida tashkiliy jarayonlarni optimallashtirish mumkin bo'ldi. Shu bilan birga, ba'zi hollarda mobil texnologiyalar marosimlarning an'anaviy uslubini o'zgartirishi mumkin. Masalan, mobil texnologiyalar yordamida marosimlarni virtual formatda o'tkazish an'anaviy uslubni o'zgartirib yuborishi mumkin. Surxondaryo viloyati O'zbekistonning janubiy qismida joylashgan bo'lib, u o'zining an'anaviy madaniyati va tarixiy merosi bilan tanilgan. Texnologiyaning ushbu viloyatdagi madaniyatga ta'siri bir qator jihatlarida namoyon bo'lmoqda.⁴ Surxondaryo viloyatida axborot texnologiyalarining joriy etilishi, ta'lim sohasida katta o'zgarishlarga olib keldi. Kompyuterlar, internet va boshqa texnologik vositalar maktablar va oliy ta'lim muassasalarida keng qo'llanilmoqda. Bu, o'z navbatida, yosh avlodning global axborot maydoniga kirish imkoniyatini yaratmoqda. Masalan, tadqiqotida, Surxondaryodagi maktablarda kompyuter savodxonligi darajasi sezilarli darajada oshgani qayd etilgan.⁵

Muhokama: Surxondaryodagi tarixiy obidalar va madaniy meros ob'ektlari texnologiyalar yordamida raqamli formatda saqlanmoqda. Bu jarayon, tadqiqotida ta'kidlanganidek, madaniy merosni saqlash va kelajak avlodlarga yetkazish uchun muhimdir. Raqamli arxivlash texnologiyalari, tarixiy materiallarni yanada kengroq auditoriyaga taqdim etishga imkon yaratmoqda.⁶ Ijtimoiy media platformalari, Surxondaryodagi yoshlarga o'z madaniyatlarini yanada kengroq ko'rsatish imkoniyatini

³ . Ismoilov, A. (2015). "Raqamli texnologiyalarning mahalliy madaniyatga ta'siri." Surxondaryo viloyati bo'yicha tahlil. Surxondaryo: Surxondaryo nashriyoti. 19-23 betlar.

⁴ Rustamov, J. (2020). "Madaniy urf-odatlar va yangi texnologiyalar." Tashkent: Yangi asr. 12-15 betlar.

⁵ Qodirov, M. (2021). "Surxondaryo viloyatining an'anaviy madaniyati va zamonaviy texnologiyalar." Tashkent: Turon. 12-13 betlar.

⁶ Axborot Texnologiyalari va Ta'lim: Surxondaryo Viloyatida Tadqiqot - O'zbekiston Ta'lim Tashkilotlari Tadqiqot Markazi, 2023. 32-35 betlar.

beradi. Ushbu platformalar orqali, viloyat madaniyati va urf-odatlarining global darajada tanilishi kuchaymoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy media orqali madaniy muhokama va almashuv ko'paymoqda.⁷ Texnologiyalar yordamida yangi madaniy va urf-odatlar paydo bo'lishi mumkin. Surxondaryodagi turistik xizmatlar va mahalliy bizneslar, yangi texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash orqali o'z xizmatlarini takomillashtirmoqda. Tadqiqotda, yangi texnologiyalarni joriy etish, mahalliy bizneslarning raqobatbardoshligini oshirishga yordam berganligi ta'kidlanadi.⁸

XULOSA. Raqamli texnologiyalar an'anaviy madaniyatga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Surxondaryo viloyatidagi misol, internet, ijtimoiy tarmoqlar va mobil texnologiyalar mahalliy madaniyatni yangi imkoniyatlar bilan boyitayotganini, ammo bu jarayonda an'anaviy qadriyatlarning saqlanishi muhimligini ko'rsatadi. Texnologik innovatsiyalar madaniyatning yangi shakllarini yaratishi mumkin, biroq bu jarayonda an'anaviy qadriyatlarni saqlab qolishga e'tibor berish zarur. Raqamli texnologiyalar va an'anaviy madaniyat o'rtasidagi muvozanatni to'g'ri yo'lga qo'yish, madaniyatning saqlanishi va rivojlanishini ta'minlash uchun muhimdir. Ushbu maqola, raqamli texnologiyalar va an'anaviy madaniyat o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni yanada chuqurroq o'rganish va kelgusida bu borada qo'shimcha tadqiqotlar o'tkazish zarurligini ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov, I. (2009). "O'zbekistonning madaniy merosi va uning saqlanishi." Tashkent: Fan. 36-37 betlar.
2. Ismoilov, A. (2015). "Raqamli texnologiyalarning mahalliy madaniyatga ta'siri." Surxondaryo viloyati bo'yicha tahlil. Surxondaryo: Surxondaryo nashriyoti. 19-23 betlar.
3. Rustamov, J. (2020). "Madaniy urf-odatlar va yangi texnologiyalar: Tajriba va istiqbol." Tashkent: Yangi asr. 12-15 betlar.
4. Qodirov, M. (2021). "Surxondaryo viloyatining an'anaviy madaniyati va zamonaviy texnologiyalar." Tashkent: Turon. 12-13 betlar.
5. Axborot Texnologiyalari va Ta'lim: Surxondaryo Viloyatida Tadqiqot - O'zbekiston Ta'lim Tashkilotlari Tadqiqot Markazi, 2023. 32-35 betlar.
6. Madaniy Merosning Raqamli Arxivlash: Surxondaryo Misolida - Madaniyat va Meros Tadqiqotlari Instituti, 2022. 32-34 betlar.
7. Ijtimoiy Media va Madaniyat: Surxondaryo Tajribasi - O'zbekiston Ijtimoiy Tadqiqotlar Markazi, 2024. 17-18 betlar.

⁷ Madaniy Merosning Raqamli Arxivlash: Surxondaryo Misolida - Madaniyat va Meros Tadqiqotlari Instituti, 2022. 32-34 betlar.

⁸ Ijtimoiy Media va Madaniyat: Surxondaryo Tajribasi - O'zbekiston Ijtimoiy Tadqiqotlar Markazi, 2024. 17-18 betlar.